

Strijd om de ziel van Amerika

30 maart 2003

De oorlog verloopt niet zoals sommigen voorspeld hadden. Zoveel is nu zeker. Officiële woordvoerders mogen dan al blijven beweren dat alles naar wens verloopt, op het terrein zelf is de illusie van een *blitzkrieg* op Bagdad doorgeprikt. De politieke behoefte aan een snelle overwinning met weinig burgerslachtoffers botst op de militaire behoefte om de oorlogsplanning te herzien met het oog op een veel heviger en bloediger conflict, met op het einde een langdurig beleg van Bagdad. Planners bezinnen zich over de militaire consequenties van onverwachte tegenvallers. In politiek Washington daarentegen worden de messen gewet voor de strijd om de ziel van het Amerikaans buitenland beleid, Amerika's missie in de wereld.

Washington heeft Irak **verkeerd ingeschat**. De Verenigde Staten zijn ten oorlog getrokken op basis van overdreven optimistische verwachtingen, geïnspireerd door de Iraakse oppositie in ballingschap. In plaats van onthaald te worden als bevrijders in het zuiden, bleek de herinnering aan het 'verraad' van 1991 er veel levendiger te zijn onder de inwoners van Basra dan Washington en Londen zich hadden gerealiseerd. In plaats van een snelle ineenstorting van een verafschuwd regime slaagt Saddam er momenteel in zich in eigen land en in de Arabische wereld aan te dienen als de vader des vaderlands, die zijn land tegen een buitenlandse invasieleger mobiliseert. In plaats van zich over te geven of te vluchten, deden reguliere en irreguliere Iraakse troepen de Amerikaans-Britse opmars stokken.

Basra mag dan al een microkosmos vormen van Saddams terreurbewind. Soldaten werden ongetwijfeld op een mensonwaardige manier gehanteerd en bedreigd om hen te verplichten verder te vechten. Maar niemand dwingt duizenden Iraakse ballingen terug te keren naar hun vaderland. Weinigen ontkennen dat de anti-Amerikaanse sfeer in Bagdad toeneemt met elke misser. Niemand kan de beelden ontkennen van Iraki's die de hulpkonvooien plunderen, terwijl ze tegelijkertijd pro-Saddam slogans roepen. Niemand kan voorbij aan de vergelijking met 1991 toen tienduizenden Iraakse militairen zich in de eerste dagen al zonder slag of stoot overgaven.

Washington heeft een **diplomatiek debacle** achtergelaten. Tot op het einde hebben de Verenigde Staten en Groot-Brittannië gelooft dat Parijs geld voor zijn eieren zou kiezen. Tot op het einde zijn ze blijven geloven dat Turkije mits voldoende druk zou plooiën. Tot op het einde waren ze zeker een meerderheid te verkrijgen in de Veiligheidsraad. Toen de oorlog begon, bleken beide landen internationaal dan ook geïsoleerd te staan. Hoezeer zij ook benadrukten dat tientallen landen hen steunden – de straten spraken hen tegen. Amerika's imago in de wereld is nog slechts een vage schim van het inspirerende en positieve aanschijn dat het ooit wereldwijd bezat.

Washington heeft geopteerd voor een **risicovolle nieuwe militaire strategie**. Het heeft de klassieke en beproefde Powell-doctrine, gebaseerd op het principe van een overweldigende numerieke militaire overmacht vooraleer het gevecht aan te gaan, overboord gegooid en geopteerd voor een ambitieuze nieuwe benadering van het slagveld, gebaseerd op een combinatie van kleine snel inzetbare eenheden, zoals de *Special Forces*, precisiewapens, superieure informatieverwerving en -transmissie en extreme wendbaarheid. Beïnvloed door het geloof in de eigen voorstelling van een vermolmd regime en een onderdrukte bevolking, werden minder troepen ingezet dan in de krijgsscholen wordt onderwezen. Zelfs de meest klassieke vuistregel dat voor een succesvolle aanval minstens driemaal meer troepen moeten ingezet worden dan die van de verdediger, werd overboord gegooid. Keer op keer stuurde defensie-minister Rumsfeld zijn generaals naar af telkens ze durfden te opperen dat de aanval best zou uitgesteld worden totdat voldoende troepen op het strijdtoneel hadden postgevat.

Het **eindresultaat** is vandaag, na elf dagen gevechten, te zien. De mythe van de Amerikaanse militaire superioriteit en onoverwinnelijkheid krijgt er elke dag een deuk bij. Planners zijn momenteel koortsachtig de voor- en nadelen van de voorzetting van een snelle opmars naar Bagdad aan het afwegen tegen een meer geduldige strategie van versterking en consolidering. Ik wil gerust een gok wagen over wat komen gaat (niet zo heel verdienstelijk: de eerste tekenen daarvan zijn immers reeds

sedert twee dagen te zien): de Rumsfeld-doctrine zal de komende dagen – zonder dit met zoveel woorden te zeggen – opnieuw plaats ruimen voor de oude Powell-doctrine. De *blitzkrieg* op Bagdad zal ingeruild voor twee klassieke operaties uit het Powell-handboek: enerzijds, een systematisch en langdurig bombardement van de Republikeinse Garde rond Bagdad en andere steden vooraleer nieuwe grootschalige grondoperaties worden ingezet; anderzijds, de ‘consolidering’ van de veroverde (of ‘bevrijde’) gebieden, zoals Najaf en Nasiriyah. Dit alles in afwachting van nieuwe versterkingen, die pas vanaf eind april op het toneel zullen verschijnen. Die omschakeling zal echter een prijs vergen: we zullen niet langer in termen van weken spreken, maar van maanden en de drang om de vijand zo zwaar mogelijke verliezen toe te brengen zal het halen op de wens om zoveel mogelijk burgerslachtoffers en infrastructuur te ontzien. De strijd om het hart en de geest van de Iraki zal snel helemaal ongeloofwaardig zijn geworden. De oorlog zal worden wat hij altijd is geweest: bloed, zweet, stank en tranen.

Dit alles zal een onverwacht slachtoffer eisen. De Amerikaanse publieke opinie was er – gewild of ongewild – van overtuigd dat de oorlog in Irak snel over zou zijn. Een omschakeling op een horizon van maanden in plaats van weken, gepaard met bloedvergieten en aanhoudende internationale protesten zal de huidige ambivalentie van het Amerikaanse publiek ten aanzien van deze oorlog omzetten in een diep verankerd scepticisme ten aanzien van nieuwe avonturen. Simpel gezegd: de Amerikaanse bevolking zal niet geneigd zijn om, na een moeizame overwinning in Irak, snel opnieuw geloof te hechten aan neoconservatieve plannen om vervolgens andere ‘schurkenstaten’ op een soortgelijke manier aan te pakken.

In tegenstelling tot wat de opiniepeilingen vandaag suggereren, de **messianistische neoconservatieve visie** op Amerika’s rol in de wereld zal steeds meer gaan lijken op een fantasiewereld, die geen uitstaans heeft met de realiteit, zoals ervaren door de Amerikaanse bevolking. Er is in de Amerikaanse samenleving geen draagvlak voor een imperiale politiek.

Voor Amerika’s neoconservatieven vormde Irak het proefterrein bij uitstek voor een nieuw buitenlands beleid dat zij door de jaren negentig heen hadden ontwikkeld. Hun wereld is bevolkt door massavernietigingswapens, schurkenstaten en terroristen en laat geen plaats voor goedbedoelde, maar naïeve dromen over internationale samenwerking. Als enig overgebleven grootmacht zijn de Verenigde Staten het aan zichzelf en de wereld verplicht om deze gevaren te gaan bestrijden voor ze zich materialiseren. Indien de rest van de wereld niet meewil, dan moet dat maar op eigen kracht gebeuren, dank zij hun militaire overmacht. De neoconservatieve agenda is een ambitieuze poging om orde en stabiliteit te brengen in een anarchistische wereld en de politieke wereldorde te hertekenen, rond de Verenigde Staten als wereldmacht en te beginnen in het Midden-Oosten. Na Irak, moesten vervolgens andere schurkenstaten volgen, van Noord-Korea over Syrië en Iran, tot Saoedi-Arabië.

Vorige week kregen we weer een kans om een blik te gooien op die bizarre neoconservatieve denkwereld. De *Washington Post* van 28 maart bracht verslag uit van een tussenkomst van Michael A. Ledeen, een van de neoconservatieve denkers, op een recent colloquium over Irak. Het aantal slachtoffers, zo vond Ledeen, was bijkomstig. Iedereen die ons nationaal karakter heeft bestudeerd, is tot de conclusie gekomen “that we are a warlike people and that we love war.” Hallo ?

Veel sneller dan ikzelf had durven denken, lijkt de imperiale agenda opeens lood in de vleugels te hebben. Er is niet alleen de publieke opinie die steeds meer op de rem zal gaan staan met elke dag dat de oorlog zich voortsleept. Er is niet alleen de groeiende militaire kritiek op Rumsfelds Nintendo-oorlogsvoering. Er is eigenaardig genoeg ook sprake van een groeiende **verdeeldheid in conservatief Washington** zelf tussen, enerzijds, de ‘ultranationalisten’, zoals defensie-minister Rumsfeld en vice-president Cheney, en, anderzijds, de neoconservatieven zoals Perle (die intussen zijn ontslag heeft ingediend als voorzitter van de invloedrijke ‘Defense Policy Board’), Wolfowitz, Ledeen, met de *Weekly Standard* en het ‘Project for the New American Century’ (PNAC) als meest luidruchtige spreekbuizen.

De onmiddellijke inzet van het debat onder conservatieven onderling betreft de duur van de Amerikaanse aanwezigheid in Irak. De ultranationalisten willen zich zo snel mogelijk ontdoen van elke verantwoordelijkheid voor de wederopbouw van Irak, aangezien het hen vooral te doen was om wat Amerika direct bedreigde, massavernietigingswapens en terroristen. De tweeden daarentegen willen een langdurige controle over het land, want zij hebben Irak altijd beschouwd als een uitvalsbasis om het Midden-Oosten te hertekenen, en met name om Iran, Syrië en Saoedi-Arabië onder druk te zetten, en zo voor Israël een veilige omgeving te schenken.

Daarachter loert echter, als echte inzet, Amerika's missie in de wereld. De ultranationalisten wensen zich, na Irak, grotendeels terug te trekken in een soort neo-isolationisme. Voor hen geen langdurige *nation building*, geen aanhoudende *gunboat diplomacy*. De neoconservatieven daarentegen zijn moralistische activisten die ambitieuze plannen koesteren voor een Pax Americana en een herschikking van de huidige wereldorde met de Verenigde Staten in het centrum. Geliefd zijn door de rest van de wereld is goed, maar gevreesd is beter, is hun devies. Zij hebben zelfs toenadering gezocht tot enkele oudgedienden van de Clinton-administratie, die hun moralistische kijk delen op Amerika als welwillende grootmacht.

Toen de oorlog begon, waren de Verenigde Staten al uitgeput door de maandenlange militaire planning en de diplomatieke tegenslagen. Nu de oorlog zich voortsleept, zal het neoconservatief activisme snel in de verdrukking raken. De neoconservatieven zullen opnieuw worden wat zij onder Clinton, maar ook onder Bush sr. waren: een marginale minderheid. Het einde is dus in zicht van het kortstondig **neoconservatief interludium** in het Amerikaans buitenlands beleid.

www.rikcoolsaet.be